

KS. KAMIL KĘSIK ^{a, @}

 0000-0003-3824-1101

^a Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, ul. Reformacka 3, 98-300 Wieluń, łódzkie, PL

[@] Achimos@Interia.PL

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ
Z OKAZJI 75. ROCZNICY ŚMIERCI
KS. INF. BOLESŁAWA WRÓBLEWSKIEGO
Częstochowa, 12 czerwca 2026 r.**

Ksiądz infułat Bolesław Bonawentura Wróblewski (1867–1951) należał do grona jednego z ważniejszych duchownych diecezji kujawsko-kaliskiej przed utworzeniem diecezji częstochowskiej. Cieszył się on wyjątkowym zaufaniem bp. Stanisława Zdzitowieckiego. Choć duchowny nigdy nie zabiegał o względy ordynariusza, biskup w pełni docenił jego przymioty i w 1917 r. mianował go pierwszym proboszczem parafii Świętej Rodziny w Częstochowie, co go zdziwiło, ponieważ zaznaczył, że: „Z wysoką władzą diecezjalną zawsze byłem w dobrych stosunkach, ale bez serdeczności, ja się trzymam z daleka i nie umiem bardzo około swoich interesów chodzić; zresztą o tym nie wypada mi nic więcej pisać” (Archiwum Parafii w Praszce, sygn. brak, Kronika Parafii Praszka [zapis z 21 grudnia 1914 r.], nlb.). Była to placówka niezwykle wymagająca i trudna pod względem ekonomicznym, moralnym oraz robotniczym.

W obliczu przypadającej 75. rocznicy śmierci ks. B. Wróblewskiego, w Częstochowie zorganizowana została konferencja naukowa, mająca na celu całościowe podsumowanie oraz zanalizowanie jego wieloaspektowej działalności duszpasterskiej, społecznej, patriotycznej i charytatywnej. Wydarzenie to zgromadziło historyków, badaczy dziejów Kościoła, przedstawicieli lokalnych instytucji naukowych, mieszkańców miasta i uczniów szkół średnich. W ramach obrad zaprezentowane zostały cztery kluczowe referaty, które rzucają nowe światło zarówno na biografię

samego duchownego, jak i na tło społeczno-gospodarcze epoki, w której przyszło mu posługiwać, gdyż po raz pierwszy wykorzystano materiały z odnalezionej Kroniki Parafii Praszka oraz rzetelnie zgłębiono gazetę codzienną „Goniec Częstochowski”.

Współczesna nauka historyczna oraz teologiczna nieustannie stają przed zadaniem przywracania pamięci o fundamentalnych postaciach, których wielowymiarowa działalność ukształtowała tożsamość religijną, społeczną i patriotyczną całych regionów. Wyrazem takiej troski stała się konferencja naukowa poświęcona życiu i dokonaniom ks. B. Wróblewskiego – wybitnego duszpasterza, działacza społecznego oraz posła na Sejm Ustawodawczy II Rzeczypospolitej (1919–1922), zmarłego 7 czerwca 1951 roku. Przykład jego ofiarnego życia stał się pierwotnie inspiracją dla ks. prof. Jana Związka do podjęcia głębokich badań archiwalnych, zwieńczonych wydaniem w 2001 r. monografii historycznej pt. *Życie i działalność ks. Bolesława Wróblewskiego (1867–1951)*. Pamięć o tym niezłomnym kapłanie zyskała w ostatnich latach dodatkowo, międzynarodowy wymiar. W 2024 r. jego heroiczna postawa na rzecz ratowania ludności żydowskiej w mrocznych czasach II wojny światowej została pośmiertnie uhonorowana zaszczytnym tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata. Wydarzenia te, a w szczególności uroczysta ceremonia przekazania okolicznościowego dyplomu i medalu członkom jego rodziny, zorganizowana 26 maja 2025 r. w Ratuszu Miejskim w Częstochowie, w połączeniu z przypadającą 75. rocznicą śmierci tego zasłużonego przedstawiciela duchowieństwa diecezji częstochowskiej, stały się bezpośrednim impulsem do zorganizowania zrzeszającego liczne środowiska sympozjum.

Wspomnianą sesję historyczną, która odbyła się 12 czerwca 2026 r., zorganizowały wspólnie parafia Świętej Rodziny w Częstochowie oraz Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego. Wybór miejsca obrad był symboliczny – prelekcje i spotkania zorganizowano w murach bazyliki archikatedralnej w Częstochowie, której budowę ks. B. Wróblewski jako pierwszy proboszcz kontynuował przez wiele lat i gdzie przez dekady pełnił gorliwą posługę. Uroczystości rocznicowe zainaugurowała uroczysta Msza święta w intencji śp. ks. B. Wróblewskiego, której przewodniczył metropolita częstochowski, abp dr Wacław Depo. W wygłoszonej homilii, nawiązującej do przeżywanej w tym dniu uroczystości Najświętszego Serca Pana Jezusa, hierarcha wskazał na Serce Boże jako uniwersalną szkołę miłości, wierności i bezinteresownej służby bliźniemu. W tym kontekście Metropolita ukazał pierwszego proboszcza jako kapłana realizującego

ten ideał w sposób heroiczny i niezwykle czytelny. Podkreślił, że jego bezgraniczne oddanie sprawom Kościoła, nieustanna troska o najuboższych oraz niezłomna odwaga w obliczu dramatycznych prób dziejowych stanowiły bezpośredni owoc głębokiej więzi z Bogiem oraz były namacalnym świadectwem wiary przeżywanej w duchu prawdy.

Po zakończeniu liturgii rozpoczęła się część ściśle naukowa i oficjalna, którą otworzył obecny proboszcz miejsca – ks. dr Włodzimierz Kowalik. W swoim przemówieniu podkreślił on doniosłość organizowanego wydarzenia, wskazując na palącą potrzebę ciągłej naukowej refleksji nad dokonaniem swojego wielkiego poprzednika. Serdecznie powitał on również przybyłych gości, reprezentujących zróżnicowane instytucje społeczne, naukowe oraz religijne. Wśród uczestników sesji znaleźli się m.in.: Roni Osumek (prezes Stowarzyszenia Historycznego Żydów Miasta Częstochowy), Janusz Baranowski (wiceprezes Ogólnopolskiej Gminy Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku), dr Zdzisław Włodarczyk (prezes Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego), Joanna i Bogdan Szulc (reprezentujący Stowarzyszenie Przyjaciół Wolborza) oraz Halina Henryka Synakiewicz (prezes Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Poczesnej).

Wyjątkowo licznie reprezentowane było duchowieństwo, zwłaszcza z parafii i miejscowości historycznie związanych z posługą ks. B. Wróblewskiego, w tym: ks. Paweł Kłos (z Rędzin), ks. Tomasz Owczarek (z Wolborza), ks. dr Stanisław Gasiński (z Praszki) oraz ks. Tomasz Kanus (ze Strojca). W ławach archikatedry zasiedli również członkowie Kapituły Bazyliki Archikatedralnej, dziekani z terenu archidiecezji częstochowskiej oraz cenieni historycy Kościoła – ks. dr Roman Nir oraz ks. Antoni Kaczmarek. Szczególne, ciepłe słowa powitania skierowano do młodzieży z częstochowskich szkół, która przybyła pod opieką swoich dyrekcyj, nauczycieli i wychowawców. Swoją obecność zaznaczyli uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 35 oraz licznych szkół średnich: V Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza, Technikum nr 3 z Zespołu Szkół Ekonomicznych, Zespołu Szkół Samochodowo-Budowlanych, VIII Liceum Ogólnokształcącego Samorządowego im. gen. Józefa Sowińskiego w Częstochowie, a także Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego SPSK im. Matki Bożej Jasnogórskiej.

W oficjalnej części otwarcia głos zabrał ponownie abp W. Depo, składając podziękowania za trud włożony w organizację konferencji i raz jeszcze wskazując na postać ks. B. Wróblewskiego jako wzór całkowitego

oddania Bogu i człowiekowi. Głos zabrał także przedstawiciel władz samorządowych – Zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy, dr Ryszard Stefaniak. W okolicznościowym wystąpieniu przybliżył on zebrany szerokie zaangażowanie pierwszego proboszcza archikatedry na rzecz lokalnej społeczności miejskiej. Przypomniwał m.in. o fakcie nadania duchownemu wysokich odznaczeń państwowych: Złotego Krzyża Zasługi oraz Medalu Niepodległości, co stanowiło oficjalne uznanie II Rzeczypospolitej dla jego działalności patriotycznej i charytatywnej. Wiceprezydent zaznaczył ponadto, że w roku, w którym miasto uroczyście świętuje 200. rocznicę formalnego połączenia Starej i Nowej Częstochowy, przypominanie tak kluczowych i wielowymiarowych postaci dla tożsamości miejskiej jest fundamentalnym obowiązkiem współczesnych pokoleń.

Ważnym akcentem inauguracyjnym naukowe obradowanie było odczytanie listu gratulacyjnego, który do uczestników skierował dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego – ks. dr hab. Mateusz Rafał Potoczny, prof. UO. List ten odczytał zebrany ks. dr Kamil Kęsik. Dziekan wyraził w nim głęboką radość z faktu współorganizowania tego wydarzenia przez opolskie środowisko akademickie i dobitnie podkreślił, że historyczna, społeczna oraz patriotyczna postawa ks. B. Wróblewskiego niezmiennie stanowi doniosły, żywy wzorzec odpowiedzialności za dobro wspólne w wymiarze przekraczającym nawet granice państwowe. Tak zarysowany wstęp i uroczyste wprowadzenie otworzyły przestrzeń do dalszych, szczegółowych prezentacji referatów naukowych.

Pierwszy referat, przygotowany przez ks. dr. K. Kęsika pt. *Działalność ks. Bolesława Wróblewskiego w świetle kroniki parafialnej z Praszki (1910–1917)*, skupił się na wczesnym okresie duszpasterstwa ks. B. Wróblewskiego w Praszce, którą objął pod koniec grudnia 1910 roku. Prelegent zarysował trudne realia przygranicznego miasteczka, mierzącego się z analfabetyzmem, pijaństwem i przemytem. Dodatkowym wyzwaniem był zły stan zaniedbanej i zbyt ciasnej świątyni. Ksiądz B. Wróblewski szybko zyskał poparcie parafian, co pozwoliło mu na podjęcie decyzji o przekierowaniu funduszy z kaplicy cmentarnej na generalną rozbudowę kościoła. Prace ruszyły w sierpniu 1911 r., a długi z nimi związane spłacono do Wielkanocy 1914 roku. Ważną rolę odegrała także matka proboszcza, Eufemia Wróblewska, która inicjowała powstanie koła abstynenckiego, biblioteki i sieci ochronek. W okresie I wojny światowej działalność ks. B. Wróblewskiego skupiła się na wspieraniu rozwoju lokalnego szkolnictwa oraz na pomocy charytatywnej dla najuboższych

i uchodźców w ramach struktur Rady Opiekuńczej Powiatowej. Wystąpienie zarysowało również realia niemieckiej okupacji po sierpniu 1914 roku.

Drugie wystąpienie, zaprezentowane przez ks. Michała Widerę, dotyczyło wszechstronnej działalności duszpasterskiej oraz społeczno-patriotycznej ks. B. Wróblewskiego po objęciu przez niego w 1917 r. parafii Świętej Rodziny w Częstochowie, które zatytułowano – *Aktywność duszpasterska i społeczna ks. Bolesława Wróblewskiego w okresie międzywojennym*. Prelegent podkreślił, że duchowny musiał zmierzyć się z niezwykle trudną rzeczywistością zniszczonego przez działania wojenne ośrodka robotniczego, dotkniętego strukturalną nędzą, masowym bezrobociem oraz silnymi napięciami społecznymi. Swoją posługę oparł na założeniach katolicyzmu społecznego, traktując systemową pomoc najuboższym oraz pracę organiczną jako fundamentalny wyraz nowoczesnego patriotyzmu. Na płaszczyźnie ogólnopolskiej ks. B. Wróblewski włączył się aktywnie w proces budowania struktur niepodległej Rzeczypospolitej, uzyskując w 1919 r. mandat posła do Sejmu Ustawodawczego. Angażował się we wsparcie obrony Lwowa oraz powstańców śląskich, a w czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. objął kierownictwo nad Sekcją Propagandy częstochowskiego oddziału Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK). Z jego inicjatywy na stacji kolejowej w Częstochowie powstała Herbaciarnia PCK, która dzięki pracy wolontariuszy bezpłatnie dożywiła około 300 tysięcy żołnierzy zmierzających na front lub z niego powracających. Ważnym elementem referatu było omówienie instytucjonalnej walki z ubóstwem. Jako prezes Towarzystwa Dobroczynności dla Chrześcijan, ks. B. Wróblewski zorganizował stałe schronisko dla bezdomnych dzieci i sierot, a w okresie najgłębszego kryzysu powołał celowy komitet „Chleb dla głodnych dzieci”. Doprowadził do uruchomienia darmowych kuchni zimowych wydających codziennie do 400 pożywnych obiadów, otworzył Dom Noclegowy dla Kobiet oraz otoczył stałą opieką duchową i materialną pensjonariuszy lokalnego przytułku dla starców. Ksiądz M. Widera wskazał, że ks. B. Wróblewski kładł ogromny nacisk na edukację i aktywizację ekonomiczną – uratował przed upadkiem finansowym i upaństwowił lokalne gimnazjum męskie oraz wydzielął grunty parafialne pod budowę warsztatów rzemieślniczych. W 1936 r. stanął na czele Kasy Bezprocentowej w Częstochowie, chroniącej polskich rzemieślników i robotników przed lichwą oraz bankructwem, a także dążył do konsolidacji ekonomicznej środowisk chrześcijańskich na rynku handlu dewocjonaliami. Dzięki niepodważalnemu autorytetowi

moralnemu wielokrotnie występował w roli skutecznego mediatora podczas gwałtownych strajków i protestów robotniczych, zapobiegając rozlewowi krwi i jednocząc zróżnicowaną społeczność wokół wspólnego celu, jakim było dokończenie budowy monumentalnego kościoła parafialnego, podniesionego w 1925 r. do rangi katedry.

Kolejny referat, wygłoszony przez prof. Dariusza Złotkowskiego, przeniósł punkt ciężkości obrad na szersze tło społecznościowe Częstochowy, koncentrując się na analizie stanu badań nad mniejszością żydowską, która u progu II wojny światowej stanowiła około 1/3 ogółu mieszkańców miasta, głosząc referat pt. *Stan badań nad społecznością żydowską w Częstochowie – próba wskazania nowych postulatów badawczych*. Prelegent nakreślił rys historyczno-administracyjny Częstochowy, wskazując na jej przynależność do różnych struktur (od zaboru pruskiego w 1793 r. po gubernię piotrkowską przed I wojną światową). Zwrócił uwagę na fakt, że choć do schyłku I Rzeczypospolitej w mieście formalnie obowiązywał zakaz osadnictwa żydowskiego, to pogarszająca się kondycja finansowa ośrodka wymusiła otwarcie granic dla ludności żydowskiej już od początku XVIII w., co zaowocowało utworzeniem oficjalnej gminy żydowskiej pod koniec tamtego stulecia oraz dynamicznym rozwojem gospodarczym od lat osiemdziesiątych XIX wieku. Profesor D. Złotkowski dokonał krytycznego przeglądu instytucji naukowych zajmujących się tą tematyką w Częstochowie, wymieniając Instytut Historii (funkcjonujący od 1990 r. jako ośrodek akademicki), Ośrodek Dokumentacji Dziejów Częstochowy przy Muzeum Częstochowskim oraz Archiwum Państwowe. Dotychczasowy dorobek badawczy podzielił na trzy zasadnicze płaszczyzny: monografie jedno- i wieloautorskie dedykowane dziejom Żydów, artykuły analityczne i próby syntetycznych ujęć oraz rozproszone artykuły szczegółowe omawiające różne dziedziny życia miejskiego z udziałem Żydów, gdzie informacja ta nie została bezpośrednio zasygnalizowana w tytule. Głównym celem wystąpienia było sformułowanie nowych postulatów badawczych. Prelegent zauważył istotną lukę w historiografii – brakuje pełnych, syntetycznych opracowań naukowych dotyczących aktywności gospodarczej Żydów od XVIII do XX w., jako że dotychczasowa uwaga badaczy koncentrowała się niemal wyłącznie na okresie II wojny światowej i Holocaulu. Wstępne wyniki badań własnych autora dowodzą, że częstochowscy Żydzi byli nie tylko inicjatorami przemian gospodarczych, ale coraz częściej odgrywali w nich rolę dominującą. Jako kluczowe zagadnienia oczekujące na rzetelne opracowanie monograficzne

prof. D. Złotkowski wskazał: drogi awansu Żydów w wolnych zawodach na przełomie XIX i XX w., kwestię powojennej emigracji żydowskiej po 1945 r., lokalne echa antysemityzmu, procesy urzędowej zmiany nazwisk, problematykę zagospodarowania mieszkań oraz mienia pożydowskiego, a także stopień zaangażowania przedstawicieli społeczności żydowskiej po stronie nowej władzy ludowej w okresie powojennym.

Ostatni referat, przygotowany przez ks. Pawła Kostrzewskiego pt. *Ks. infułat Bolesław Wróblewski w okresie okupacji niemieckiej i dominacji komunistycznej* – przyniósł szczegółową i poruszającą analizę losów ks. B. Wróblewskiego w mrocznych realiach totalitarnych XX w. – pod okupacją hitlerowską oraz w realiach narzuconego systemu komunistycznego. Prelegent przedstawił pasmo brutalnych represji, jakich doświadczył duchowny ze strony Niemców już od pierwszych dni wojny. Podczas tzw. krwawego poniedziałku (4 września 1939 r.), kiedy Niemcy dokonali masowej masakry ludności cywilnej Częstochowy (rozstrzeliwując co najmniej 250 osób), aresztowani mieszkańcy – w większości kobiety, dzieci i starcy – zostali uwięzieni w murach katedry. Wraz z nimi przez wiele godzin, bez dostępu do żywności i możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb fizjologicznych, przetrzymywany był ks. B. Wróblewski. Kolejne lata okupacji przyniosły osobiste tragedie rodzinne i dalsze akty przemocy. W 1941 r., idąc z posługą sakramentalną do chorego, ks. B. Wróblewski został brutalnie zatrzymany i uderzony bronią w klatkę piersiową przez funkcjonariusza gestapo. Siostra duchownego, która odważnie stanęła w jego obronie, została wówczas śmiertelnie pobita. Podobny tragiczny los spotkał siostrę matki ks. B. Wróblewskiego oraz inną kobietę zatrudnioną na plebanii – obie zmarły w wyniku obrażeń i poturbowania podczas brutalnych rewizji przeprowadzanych przez okupantów w budynkach parafialnych. Ponadto Niemcy dokonali grabieży dóbr kultowych, rekwirując z katedry dwa dzwony ufundowane przez parafian w 1920 r. jako wotum. Mimo tak ekstremalnych warunków i stałego zagrożenia życia, ks. B. Wróblewski rozwinął na niespotykaną skalę konspiracyjną działalność charytatywną. Uruchomił specjalne kuchnie dla najbardziej potrzebujących dzieci z baraków przy ul. Hoene-Wrońskiego oraz przy ul. Ogrodowej, a pod jego bezpośrednimi auspicjami funkcjonował dom dziecka przy ul. Piotrkowskiej. Po upadku powstania warszawskiego i napływie fali uchodźców do Częstochowy stanął na czele Sekcji Opieki nad Ewakuowanymi z Warszawy. Działał także w zarządzie Towarzystwa Dobroczynności dla Chrześcijan, prowadząc przytułek dla starców i Dom

Noclegowy na Zawodziu. Ksiądz P. Kostrzewski położył szczególny akcent na zasługi ks. B. Wróblewskiego w dziele ratowania ludności żydowskiej – proboszcz masowo wystawiał fałszywe metryki chrztu niezbędne do wyrobienia dokumentów tożsamości oraz koordynował akcję ukrywania dzieci z częstochowskiego getta w zgromadzeniach zakonnych i u zaufanych polskich rodzin. Końcowa część wystąpienia dotyczyła trudnego okresu powojennego. Z powodu swojej niezłomnej postawy, niezależności oraz ogromnego autorytetu społecznego, ks. B. Wróblewski stał się obiektem inwigilacji i nacisków, będąc oficjalnie zaliczanym przez powojenne władze komunistyczne do grupy kapłanów skrajnie wrogo ustosunkowanych do nowego ustroju i aparatu państwowego.

Poruszającym momentem debaty było wystąpienie ks. Tomasza Owczarka, proboszcza z Wolborza, który przekazał informację o odnalezieniu w wieży tamtejszego kościoła kapsuły czasu. Zawierała ona odręczny dokument ks. B. Wróblewskiego opisujący realia jego dawnej służby, co uczestnicy uznali za symboliczny głos zmarłego bohatera konferencji.

Zaprezentowane podczas konferencji referaty złożyły się na spójny, wielowymiarowy i głęboki naukowo obraz postaci ks. B. Wróblewskiego. Spotkanie badaczy nie tylko usystematyzowało dotychczasową wiedzę faktograficzną dotyczącą jego posługi w Praszce i Częstochowie, ale również wytyczyło nowe, niezwykle obiecujące ścieżki badawcze w zakresie historii społeczno-gospodarczej regionu i relacji polsko-żydowskich. Materiały z konferencji, które zostaną wydane pod egidą Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego będą stanowiły cenny wkład w badania nad historią Kościoła w Polsce w pierwszej połowie XX w. i bez wątpienia staną się punktem wyjścia do dalszych analiz źródłowych.